

FAIR PLAY

STUDENTI ZA ROVNOPRÁVNOST

Vzdělávací projekt Amnesty International ČR

2016–17

Vzděláváme o lidských právech

KEEP CALM...AND FAIR PLAY!

Projekt **FAIR PLAY – Studenti za rovnoprávnost** je vzdělávací program Amnesty International ČR zaměřený na lidská práva a **prevenci diskriminace, rasismu a extremismu na školách**. Amnesty tak reaguje na narůstající nesnášenlivost a rasistické nálady v české společnosti. Ve školním roce 2016/17 proběhl už jeho čtvrtý ročník. V následujícím textu shrneme aktivity, které se nám během něj podařilo realizovat.

„Ta hlavní myšlenka projektu, že na každého je potřeba se dívat zvlášť a neházet všechny do jednoho pytle. To se mi nejvíce líbí.“

Martin, lektor, Brno

Projekt FAIR PLAY je financován z grantu od norské Amnesty International a bude pokračovat do roku 2017.

„Živá knihovna mi otevřela oči a ukázala, že není dobré soudit člověka jenom podle prvního dojmu a vzhledu.“

Studentka 8. třídy

PODPORA STUDENTŮ

Amnesty International se prostřednictvím projektu FAIR PLAY snaží nejen o vyšší informovanost o lidskoprávních tématech, ale i o **zvýšení aktivity studentů a studentek**, které podporuje při pořádání vlastních akcí na obranu lidských práv. Většina zapojených škol se tak zúčastnila mezinárodní akce **Maraton psaní dopisů** (více o akci dále v textu). V tomto roce se nejvíce dopisů povedlo odeslat na Střednej zdravotnickej škole v Žilině.

SPOLUPRACUJEME

Kdo s námi FAIR PLAY tvořil? **Šestnáct vybraných středních škol v Praze, Brně, Poděbradech, Ústí nad Labem, Teplicích, Turčianských Teplicích, Kysuckom Novom Meste, Bratislavě a Žilině.** Zde jsme realizovali řadu propojených vzdělávacích aktivit.

Do projektu byli zapojeni proškolení lektori a lektorky Amnesty International, stážisti a stážistky, místní koordinátoři a koordinátorky a samozřejmě studenti a studentky.

Česká sekce Amnesty se věnuje vzdělávání o lidských právech řadu let. Tisíce studentů a stovky pedagogů za tu dobu prošly interaktivními workshopy na různá témata a vznikl pro ně multimediální portál www.lidskaprava.cz. Vyučující můžou používat soubor moderních metodik Lidská práva ve výuce.

PROJEKTOVÉ AKTIVITY

Na školách

- **Úvodní setkání** zaměřené na seznámení třídy s průběhem projektu, uvedení do problematiky lidských práv a seznámení s činností AI.
- **Živá knihovna**
Jedna z nejzajímavějších aktivit projektu FAIR PLAY – studenti si mohou místo knížek „půjčit“ **osobu se zajímavým životním příběhem**, se kterou by si v reálném životě nikdy nepopovídali, a zeptat se jí na všechno, co je zajímavé.

Mezi osobnosti, se kterými se studenti mohou seznámit, patří **příslušníci různých menšin** žijících v České republice. Pro ně je to zároveň jedinečná příležitost podílet se na utváření vnímání minorit a předávat své osobní zkušenosti mladým lidem.

K živým knihám letos přibyl například muslim z Tuniska **Mohamed**, nevidomý Rom **Vladimír**, Uzbek **Abdusami**, transsexuálka **Žaneta**, Vietnamka **Trang**, Bulharka **Borislava** nebo Egyptan **Ahmed**.

Živé knihovny pomáhají studentům překonávat strach z neznámého, získat **vlastní zkušenost s příslušníky menšin a přehodnocovat zažitá stereotypy**. Jsou realizovány na vybraných školách, které se do projektu FAIR PLAY zapojují.

Na konci workshopu je studentům představen dobrovolný trénink na plánování akcí na podporu lidských práv v podobě Maratonu psaní dopisů.

*„Každý to může změnit, ale důležité je najsóôr zmeniť svoj názor.“
Student, 2. ročníku Turčianské Teplice*

- **Trénink na Maraton psaní dopisů** je akce, na které se studenti seznámí s konkrétními případy nespravedlivě vězněných a naplánují Maraton psaní dopisů na své škole.
 - **Maraton psaní dopisů**
Celosvětová akce na podporu nespravedlivě vězněných, pronásledovaných nebo utlačovaných lidí, kterou pořádá Amnesty International. Lidé píšou dopisy představitelům států i podpůrné zprávy pro jednotlivce.
- Maratonu psaní dopisů se zúčastnilo 11 fairplayových škol. Dohromady na nich bylo napsáno více než 3 822 dopisů. Nejúspěšnější školou byla Středná zdravotnická škola v Žiline, kde napsali 1 224 dopisů.
- **Závěrečné setkání** obsahuje krátké shrnutí výstupů z projektových aktivit na škole a zhodnocení přínosu projektu FAIR PLAY pro studenty.

*„Díky projektu jsem už takovou anténou, která šíří nové živé knížky.“
Evženka, Živá knížka, Praha*

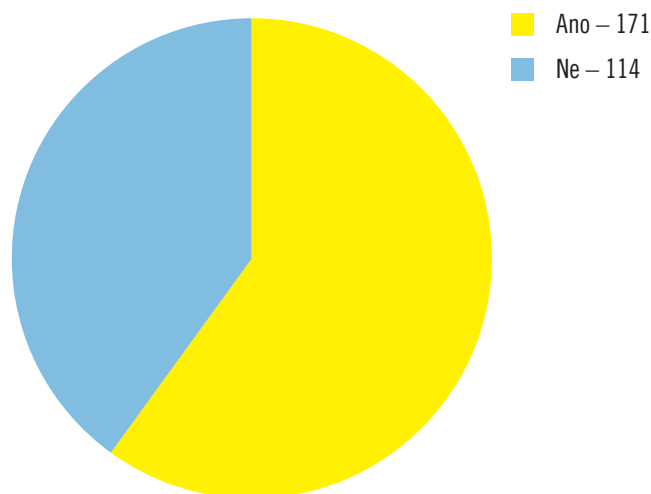

JAKÉ BYLY DOPADY PROJEKTU?

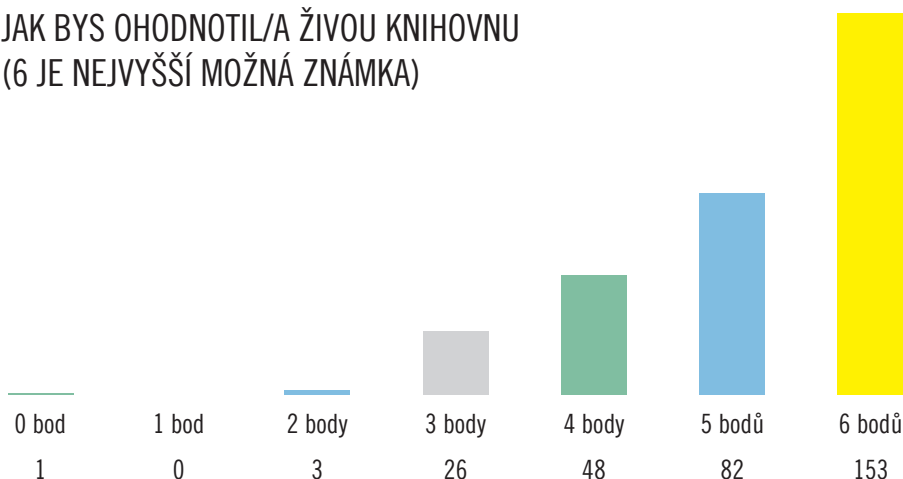
- 520 zapojených studentů na FAIR PLAY školách*
- 16 nově proškolených živých knih
- 24 aktivních lektorů
- 12 pomáhajících stážistů
- 23 živých knihoven
- 64 workshopů

* do průzkumu se zapojilo 316 studentů z celkových 520

MYSLÍŠ SI, ŽE MŮŽEŠ NĚCO ZMĚNIT V OBLASTI LIDSKÝCH PRÁV A DISKRIMINACE?

JAK BYS OHODNOTIL/A ŽIVOU KNIHOVNU (6 JE NEJVYŠŠÍ MOŽNÁ ZNÁMKA)

„Lidi potřebují hlavně dostatek informací a přemýšlet o věcech.“
Student, 2. ročníku, Biskupské gymnázium Brno

Z analýzy dotazníků vyplněných studenty vyplynulo, že nejlépe hodnocenými aktivitami projektu FAIR PLAY jsou projektové dny - Živá knihovna a Maraton psaní dopisů, do kterých se studenti sami aktivně zapojují.

V tomto ročníku byla dobrovolná účast na tréninku na Maraton psaní dopisů. Tréninků se neúčastnili všichni studenti, ale pouze ti, kteří o to projevíli zájem. Další výsledky analýzy odpovědí studentů můžeme vidět v následujících grafech.

„Nikdy som menšiny neodsudzovala, ale po projekte sa snažím presvedčiť aj ostatných, že sú úplne rovnakí ľudia ako my.“
Studentka 2. ročníku strednej školy

„Živé knihovny, ty určité změnily můj pohled na různé menšiny. Taky jsem jenom člověk a určité mám v sobě nějaké předsudky. Živá knihovna mi hodně pomohla se s tím nějak srovnat.“
Veronika, lektorka, Brno

„Je to skvělý pocit - tento projekt má smysl, je to užitečné a nikdy nevíte, jestli tam, kam jdete, nebudete pro někoho důležití.“
Gilbert, Živá knížka, Praha

JAK MŮŽU PŘÍSPĚT?

- Sdílet a propagovat FAIR PLAY na škole, kam chodí Vaše děti, kde učíte, kterou znáte...
- Podpořit Amnesty – největší, na financích od vlád nezávislou lidskoprávní organizaci: amnesty.cz/daruj

CHCETE VĚDĚT VÍC?

- Více o projektu se můžete dozvědět na www.amnesty.cz/vzdelavani nebo na Facebooku ve skupině FAIR PLAY Amnesty International.
- Chcete do školy lidskoprávní filmy, tematické výstavy nebo se zajímáte o akce? Napište na vzdelavani@amnesty.cz.

Jednou z hlavních metod využívaných při evaluaci projektu FAIR PLAY – Studenti za rovnoprávnost je Most Significant Change. V rámci ní jsou sbírány tzv. příběhy změn od zástupců cílových skupin projektu – studentů, lektorů a živých knížek. Z nich je vybrán příběh, který nejlépe vyjadřuje cíle projektu. Vítězným studentským příběhem se letos stal příběh **Patrika Bracha** z SOŠ Chemickej v Bratislavě:

PŘÍBĚH PATRIKA BRACHA, STUDENTA

Vedel som, že to bude pre pomoc dobrej veci.

Predtým ako to začalo, som vedel, že to bude pre pomoc dobrej veci. Vedel som, že sa niečo nové naučíme a nakoniec sa tak aj stalo. Asi najviac k zmene prispela Živá knižnica, v ktorej sme mali dva príbehy.

Jeden bol od Kaji, ktorá pomáhala v utečeneckom táboře. Ona nám ukázala aké to tam je a úplne mi to zmenilo pohľad na utečencov. Som si myslel, že sú to fanatickí moslimovia, ale teraz už si to tak nemyslím. Sú to ľudia, ktorí utekajú naozaj kvôli vojne a snažia sa nejak začať odznova a čo museli prežiť počas prechodu Európou, to muselo byť niečo hrozné.

Potom sme mali príbeh jedného bratislavského bezdomovca. Počas dňa nosí batožinu na hlavnej železničnej stanici a potom ešte predáva Nota Bene. Porozprával nám o tom ako sa dostal na ulicu, ako začal pracovať. Tiež ma to zaskočilo a zmenilo mi to obraz o bezdomovcoch. Už si nemyslím, že sú len takí čo pijú a môžu si za to sami, ale vidím, že sú aj taká, ktorí sa snažia a nemôžu za to, že sú na ulici. Odvtedy, keď vidím nejakých, ktorí vyzerajú slušne, tak sa im snažím nejak pomôcť a prispieť im.

Na Dolných Honoch medzi Latorickou a Hronskou je také drobné trhovisko a bol tam jeden taký bezdomovec, deduško, čo pomáhal, vždy tam vhodil s kárikou so smeťami a s bicyklom. Snaží sa byť celkom slušný a už ho teraz aj pozdravím a pomaly to ide k lepšiemu. Keď som ho pozdravil, on odzdravil, že jak sa darí a bol úplne v pohode. Zás tam vládli najprv tie predsudky, že cigáň, čo šušle a nemá zuby, je špinavý, ale nebol to zlý človek. Teraz som ho tu nevidel už skoro 3/4 roka, niektorí hovoria že zomrel. Je to smutné.

Dávnejšie ešte cez leto sme robili sociálny experiment v Starom meste, kde spolužiakovi padla peňaženka a chceli sme vidieť ako na to ľudia budú reagovať. A nakoniec jeden bezdomovec ukázal, že nie je hňup a že nám tú peňaženku vrátil a tak sme sa rozhodli, že to čo máme, tak mu dáme, lebo si to zaslúžil, keďže si tú peňaženku nenechal. Tam je pekne vidieť že slušní ľudia nevyumreli a sú stále medzi nami.

Projekt FAIR PLAY nemá vliv jen na studenty, ale také na živé knížky, které díky setkávání se s různými aktéry živé knihovny nacházejí ztracené sebevědomí, nabourávají vlastní předsudky o jiných menšinách nebo se pak začnou aktivně zapojovat do občanské společnosti. Přesně o takových změnách mluví živá knížka **Gilbert**:

PŘÍBĚH GILBERTA, ŽIVÉ KNIŽKY

Človek nikdy neví, jestli to, kam jde, nebude právě pro někoho důležité.

O projektu jsem poprvé slyšel na Studentském Majálesu v roce 2015, kdy se mě jedna živá knížka zeptala, jestli bych nechtěl taky dělat živou knížku v rámci živých knihoven Amnesty. Mohl bych prý zastoupit další písmenko v názvu LGBT.

Ze začátku jsem nechtěl, ale potom jsem se rozhodl do toho jít. Tak jsem šel na školení, které bylo v Ústí. První knihovna, které jsem se zúčastnil, byla na Prague Pride. Za ty dva roky jsem se zúčastnil už asi 34 knihoven, a to nejen v Čechách, ale i v Košicích, Žilině a Bratislavě. Momentálně už je pro mě jednodušší vyprávět svůj příběh, jsem už takovou knížkou v záloze, když je někdo potřeba na poslední chvíli. ☺ A také je to zábavné, můžu se podívat i do jiných měst.

Ze začátku bylo velmi zvláštní vyprávět svůj příběh. Dříve jsem říkal svůj příběh jen, když jsem musel. Třeba v ordinaci doktora, v rodině. Přípravoval jsem se a časem jsem to řekl i dalšímu člověku. Člověk se připravuje dlouho, aby to někomu řekl, pak to nevyjde a odkládá to...

Teď už to ale pro mě není takový problém, je to hračka, už to pro mě není žádná práce. I když pro nás, trans lidi, je obecně těžší o tom otevřeně mluvit, je to trochu jiná zkušenost než například zkušenost gaye. Někteří toto téma nechtějí veřejně otevírat a vystavovat se možným negativním reakcím. Ale to už pro mě není problém, což je velký pokrok. Na živých knihovnách jsem to už říkal mockrát, zvládnou to říct cizím lidem, už s tím vlastně nemám problém. Na prvních knihovnách jsem se stresoval několik dní předem. Teď se stresuji maximálně, když vidím skupinu studentů přicházet a jsou v ní jenom kluci. Dříve jsem měl papírek s osnovou. Papírek už nemám a snažím se přizpůsobovat atmosféře, věku, jak se studenti chovají a podobně.

A to je pro mě asi největší změnou – je pro mě jednodušší o všem mluvit. Když mě lidi zvali do bazénu, nestačilo jim říct ne. Vždy mě přemlouvali. Už mě ale nebaví vymýšlet si výmluvy a řeknu jim rovnou, že tohle místo je pro některé trans lidi noční můra. Dříve bych jim neřekl, že jsem trans a vymýšlel bych si výmluvy.

Nebojím se už tolik toho, že si někdo bude moci dohledat, kdo jsem. Není to něco za co bych se měl stydět.

Nejsilnější zážitek mám ze základní školy v Mostě. Paní učitelka za mnou přišla před posledním čtením a říkala, že má ve vedlejší třídě

někoho, kdo prožívá asi to co já, a teď to má těžký kvůli pubertě a podobně. Když přišel, vůbec nevěděl, o co jde, ale vyslechl si můj příběh a hned věděl, že v tom není sám. Během čtení se rozbřečel.

Bylo to velmi silné, všichni plakali, dokonce mi nechal vzkaz, který se těžko četl, protože byl psaný takovým roztřeseným písmem.

Takže je to super pocit v tom, že tento projekt má smysl, je užitečný a člověk nikdy neví, jestli to, kam jde, nebude právě pro někoho důležité.

Amnesty International bych chtěl vzkázat, že bych byl rád, kdyby se AI začala více angažovat v této trans problematice, například kdyby bojovala za zrušení sterilizace při změně dokladů – toto by mohlo být v tematice AI v ČR. Myslím si, že se v tom Amnesty málo angažuje a mohla by pro to alespoň něco udělat.

Vzkazuji Amnesty, aby našli způsob, jak pokračovat v živých knihovnách i bez Fair Play projektu, aby našli způsob, aby se živé knihovny staly samozřejmostí. Živé knihovny jsou výborné, protože se během nich dá více mluvit o tématech, o kterých se normálně nemluví. Člověk může něco prožívat a myslí si, že je v tom sám a nemá žádné informace (ve škole se o tom moc nemluví) nebo jsou zkrácené z médií. Informace můžou mít velký vliv na život člověka. Já jsem nevěděl, kde hledat informace, našel jsem je náhodou – a tak to nemusí být, když budou mít lidé větší povědomí o tématu, nemusí léta tápat. Ještě je důležité, že v živých knihovnách jsou informace kvalitnější – jsou to informace z první ruky a ne od někoho, kdo si to jen nastudoval z knihy.

Lektoři jsou další důležitou skupinou projektu FAIR PLAY. Vzdělávání studentů a setkávání s živými knížkami jim přináší spoustu významných poznatků. Mezi lektorskými příběhy byl letos vybrán příběh lektorky Elišky z Prahy.

PŘÍBĚH ELIŠKY, LEKTORKY

I já se díky projektu velmi posunula.

Původně jsem se chtěla do činnosti Amnesty zapojit už dřív, ale k dispozici nebyly žádné pracovní nabídky. Až v září 2016 jsem objevila inzerát na pozici lektorky. Šla jsem na pohovor, absolvovala třídní školení a zapojila se do projektu nejprve jako lektorka, později už také jako živá knížka. Vyškolená jsem také jako organizátorka.

Když jsem začala s lektorováním, měla jsem strach, jak mě budou studenti brát, jaké budou mít na mě názory, protože patřím k vietnamské menšině. Ale většinou to bylo úžasné. Několikrát jsem měla problém s autoritou, protože jde o neformální vzdělávání a bylo těžší udržet si jejich pozornost.

Později jsem přešla z pozice lektorky do role knížky, což pro mě bylo asi největší změnou, protože jsem musela být ještě odvážnější. Byl to pro mě velký krok vpřed. Už během pohovoru jsem řekla, že bych se

chtěla stát živou knížkou, ale tehdy jsem ani pořádně nevěděla, co to být živou knížkou znamená, a proto jsem z toho ani neměla strach. Až během lektorování jsem začala pociťovat strach z toho, jaké je to být živou knížkou. Jako lektorka jsem cítila, že jsem za pomyslnou bariérou. Studentům jsem se snažila odhalit téma lidských práv, o sobě jsem však nemluvila, tak na mě nemohli. Jako knížka jsem se jim musela otevřít, mluvit o svém životě, o tom, kdo jsem, jaký jsem měla životní příběh, o svém dospívání. Už tam nebyla žádná bariéra či bezpečí. Mohli do mě zasáhnout, kdyby chtěli. Bylo to šokující, musela jsem si na to zvykat. Měla jsem trochu i obavu z toho, zda mě oproti jiným menšinám budou chtít číst, zda o mě vůbec bude zájem.

Živou knížkou jsem se chtěla stát, protože jsem chtěla představit svůj příběh a skrze něj říct, že jsme vlastně všichni stejní. Ale i přestože jsme stejní, nemusíme se potýkat se stejnými problémy. Věci, které jsou pro někoho běžné a naprosto normální, nemusí být běžné pro někoho jiného. Na střední škole pro mě bylo luxusní moci chodit ven, kamarádit se. Nemohla jsem chodit na taneční, které byly pozdě v noci, a proto jsem se stala tou divnou a nudnou holkou, která nikam nemůže. Mým spolužákům, kteří nevěřili, že takové věci nemůžu, to připadalo zvláštní. Nedokázali pochopit, kdo jsem, odkud pocházím, a že tohle je součástí mého života. Necháпали mě rodiče, ani kamarádi – neměla jsem ani jednu identitu. Byla jsem na pomezí své české a zároveň své vietnamské identity. Studenti na živých knihovnách mi věřili a dokonce i rozuměli. Uvědomuji si tak, jaké štěstí mají oni v životě. Jejich pochopení mi zároveň dalo odvahu více o tomto tématu mluvit. Dříve pro mě bylo těžké se se svou dvojí identitou smířit. Díky této zkušenosti jsem však získala odvahu. Uvědomila jsem si, že je vlastně normální nevědět, kam patřím, že je normální cítit se obojím a zároveň ničím. Uvědomila jsem si, že nejsem divná, když jsem jiná. Najednou jsem na to byla i hrdá.

Momentálně mi i mnohem méně vadí, když někdo řekne něco negativního o mém původu či o mém původu zapochybuje. Dříve by se mě dotklo, když lidé chtěli slyšet, že jsem asijského původu, na otázku odkud pocházím. Nyní už jsem k takovým reakcím mnohem smířlivější. Stala jsem se na svoji multikulturnost hrdou. Zrovna před dvěma týdny jsem se na seznamovací akci na univerzitě v Londýně setkala s Čiňankou, která se na mě v šoku dívala, když jsem jí řekla, že pocházím z Česka. V šoku z ní dokonce vypadlo: „Cože? Vždyť vypadáš jako já. Jak je možné, že jsi Evropanka? Nevěděla jsem, že lidé z Evropy vypadají takhle.“ Dříve by se mě něco takového dotklo. Řekla bych jí, že už žijeme v moderní době, a že se má ještě co učit. Teď jsem se tomu však musela smát. Vysvětlila jsem jí, že v Evropě už je to dnes takhle namixované. Vysvětlila jsem jí, že mám asijské kořeny, a že tady uvidí hodně Asiátů 2. a 3. generace, kteří už ani s Asií nemají nic společného. Dříve bych se z takových komentářů i zhroutila, ale teď už se mě něco takového nedotkne. Dalo mi to i jakýsi impuls.

Překvapilo mě i to, že studenti byli zvědaví. Ptali se mě na spoustu věcí a dokonce jsem i dostala mnoho pozitivních vzkazů. Spoustu lidí jsem i natolik inspirovala, že do Vietnamu chtěli jet, což pro mě bylo velmi pozitivní. Vůbec jsem něco takového nečekala.

Knihovny považuji za úžasnou věc. Jsou velmi efektivní a změna je hned znatelná. Na místě je cítit, že se studenti posunuli, a že se jim posunuly názory. Díky tomu i vidím, že se věci budou do budoucna zlepšovat. Kdyby se podobných věcí dělo víc, bylo by to ještě lepší. Je to totiž úžasný způsob rozšiřování obzorů studentům.

Amnesty bych chtěla vzkázat, aby vydrželi, protože tento projekt je super. Byla bych ráda, aby pokračoval. Určitě se nevzdávejte, věřím, že se nějaký grant na pokračování projektu najde. Budu vám držet palce! ☺

Amnesty International je globální hnutí více než 7 milionů lidí, kteří hájí lidská práva ve všech podobách.

Naší vizí je svět, ve kterém každý člověk užívá všechna práva zakotvená ve Všeobecné deklaraci lidských práv a dalších mezinárodních standardech.

Jsme nezávislí na jakékoli vládě, politické ideologii, ekonomickém zájmu či náboženství. Finance získáváme zejména prostřednictvím členských příspěvků a darů veřejnosti.

www.amnesty.cz
vzdelavani@amnesty.cz

AMNESTY
INTERNATIONAL

